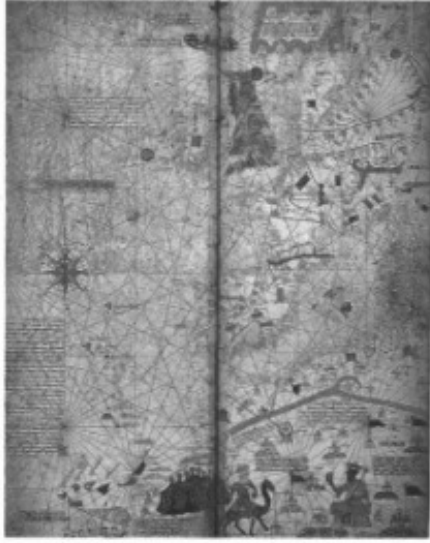

ENİS BATUR

25

Ernst, Avrupa'nın: Ressamın, tıpkı Ptolemeus haritasının (Napoli'de basılmış bir Coğrafya kitabına da alınan versiyon,

1490) ya da Kıtalar Atlas'ının (Mayorka, 1375) harita-yazıcısı gibi, figürün birebir oylumuna bakmayı seçmesi, Avrupa'nın coğrafyasının, bütün olup bitenlerden sonra hâlâ olduğu gibi duruşuna acılı bir metafor yüklemesini sağlıyordu. Aynı adı taşıyan, aynı dönemde yapılmış öteki tablo, Avrupa'nın coğrafi gerçekliğiyle herhangi bir anıştırma arayışına dayanmıyordu buna karşılık: Yüzey'in altında, kalıbın ötesinde, belki de kıtanın içyüzünü ifade ettiği söylenebilecek bir içyüzleyle, içyüzölçümle karşıkarşıya getiriyordu insanı, o resim. Ne yağmur bildiğimiz yağmurdu burada, ne Avrupa bildiğimiz Avrupa.

"Avrupa'ya Mektup" başlıklı önemli metninde, Carlos Fuentes de bu tablolardan biri üzerinde konaklamıştır:

"Yağmurdan Sonra Avrupa'ydı, Octavio Paz ile birlikte 1950 yılının bir Nisan

öğleden sonrasında Place Vendome'un bir galerisinde izlediğimiz Max Ernst'in büyük bir tablosunun adı. Ölümün eşğinde yatan ve soğukluk yayan çıplaklığına düşecek en sefil bir güneş ışığına dahi müteşekkir kalacak bir kıtanın portresiydi bu. Ernst'in tablosu bize kurban edilmiş bir Avrupa'dan söz ediyordu: Körlüğünün, kibirinin kurbanı olmuştu, trajik olanın yüce bilgisinden ussal, aydın ve ileri bütünselliğin modern aldatmacası uğruna vazgeçmenin kurbanı olmuştu".⁴

Avrupa'nın, tarihinin en kanlı oyunundan yenik çıktığı, sonucu ne olursa olsun yitireceği bu oyuna bile göre girdiği, ateşin yerini dumanın aldığı için sisli bir geçiş dönemidir 1940'lı

mind, in the belief that they constituted the front and rear of a single picture, forming a single image and a single reality. One of the pictures was a map-picture presenting reality in its *untranslated* state. I am not going to look at the plastic aims of this choice; Ernst has not painted the *surface* of Europe on the basis of an abstract, political image. Like the cartographers responsible for the Ptolemeus map (the version included in a geography book printed in Naples in 1490) or the Atlas of the Continents (Majorca, 1375), his decision to look at the *most effective* treatment of the figure allowed him to add a bitter symbolism to the state of European geography, which still survived unchanged after all that had happened. On the other hand, the other picture, bearing the same name and painted during the same period, made no attempt to seek any comparison with European geographical reality. The picture confronted the spectator with an inner layer, an inner dimension under the surface, beyond the external form, that might, perhaps, be said to portray the inner meaning of the continent. The rain here is not the rain we know, nor Europe the Europe we know.

In a very important work entitled "Letter to Europe", Carlos Fuentes dwells a little on this picture. "Europe after the rain was the name of a large picture by Max Ernst that, together with Octavio Paz, I saw in an art gallery in the Place Vendome one afternoon in April 1950. It was the portrait of a continent on the threshold of death, thankful for even the most miserable sunlight that might fall on its chilling nakedness. Ernst's picture talks to us of a Europe that has been sacrificed. It has become the victim of its blindness and its pride. It has become the victim of its abandonment of its lofty knowledge in favour of the modern trap of rational, enlightened and progressive integration."³ The 1940s was a misty period in which Europe had just emerged from the bloodiest game in history, a game it had entered knowing full well that it would lose, whatever the result, a time when fire had been replaced by smoke. The texts I remember,

ENİS BATUR

yıllar. Andığım metinler de, Ernst'in resimleri de bu yılların buğusunu taşıyor. Kıtanın yenik, yıkık, yaralı portresine bakıp geridönüşsüz bir karamsarlığın peşisıra hepten göç edenler bir kefedede buluşmuşlardır. Bir başka kefedede, usul usul, Avrupa'nın siyasal, kültürel, tinsel birliğine, birleştiriciliğine, bütünlüğüne bel bağlayanlar toplanmıştır yeniden – umutlarını, kaknus misali, külün içinden yeniden canlandıranlar. Avrupa 'ülkü'süne enerjik bir iyimserlik ile bağlananlar, bu 'ülkü'ye farklı bir içerik ve gelişme eğrisi tanıyarak ayrı ama bütünleştirici bir yaklaşımın temelini atanlar ve Avrupa'nın bir kavram olarak artık ölmüş olduğunu savunanlar üç ayrı öbek oluşturuyorlar sanıyorum.

Lars von Triar'ın "Europa"sını gördüğümde, filmi ister istemez Ernst von Salomon'un ürpertici romanı "Sorgulama"yla buluşturmıştım kafamda: İki yapıt ta aynı zaman kesitini ve mekânı konu ediniyordu: 1945'de, Savaşın bitimindeki Almanya'yı. NS totalitarizmi yıkılmış, emperyal sistemin yıkıntıları arasında, Amerikalılar ve Asyalılar, Avrupa'nın yeni coğrafi bölüşümü öncesinde kalanları deşifre etmeye çalışmaktadırlar. Sorğu kağıtlarını dolduran sorular, yabancılarını yoketmeyi başaramayarak yenilgiyi kabullenmek zorunda kalan yerlilerin yabancılarla vermek zorunda oldukları karşılıklar, o an ortadaki gerçeği peçelemiştir. Nietzsche'nin sözlerine sığınanlar yanıılmışlardı: "Halkların arasında ulusların yarattığı ve yaratmayı sürdürdüğü hastalıklı düşmanlık, kısa vadeli bakışa sahip eli çabuk siyasetin kendisinin yalnızca bir geçiş siyaseti olduğunu anlamayışı Avrupa'nın birleşmek istediğini gösteren kesin belirtilerin üstünü örtmeyecektir". Nietzsche'nin sözlerine sığınarak yeniden yanılmaya hazırdılar üstelik: "Yeni Avrupa fikrinin oluşma süreci büyük düşüşlerle geciktirilebilir belki, ama o daha güçlü ve derin bir biçimde gelişmeyi sürdürecektir".

Sorgulama, yenilen ırkçılığın, Avrupa'yı yabancılarından arındırma hedefinin ölmediğini

apart from Ernst's paintings, bear the same misty atmosphere. Those who, looking back on the beaten, ruined, wounded face of the continent, migrated in a state of irreversible pessimism, all found themselves in the same boat. In another boat had reassembled, very quietly and gently, all those who trusted in Europe's political, cultural and spiritual union, unification and integration, whose hopes rose up, like the mythical bird, from the ashes. It seems to me that there were, at that time, three quite separate groups: those who regarded the future of Europe with a dynamic optimism, those who laid the foundation of a different but unifying approach by accepting a future with a different content and course of development, and those who claimed that the concept of Europe was now dead.

When I saw Lars von Trier's film "Europa" I immediately compared it with Ernst von Salomon's horrifying novel, "Interrogation". The two works dealt with the same period and the same place: 1945, Germany at the end of the war. The Nazi dictatorship had collapsed, the imperial system was in ruins, and the Americans and Asians were trying to decipher what remained before the new geographical division of Europe. The questions composing the interrogation papers, the reparations that the natives, having failed to exterminate the aliens and forced to admit defeat, were obliged to pay to the aliens, obscured the true reality. Those who had trusted in Nietzsche's words had been misled: "The diseased hostility that has created and continues to create nations from among the peoples, the failure to understand that short-term political sleight of hand is merely a transitional policy, cannot conceal the obvious signs of desire of Europe to unite." And those still prepared to trust in Nietzsche's words were again to find themselves mistaken: "The formation of the concept of a new Europe may well be delayed by great falls, but it will continue to develop in an ever stronger and deeper form"

And yet the interrogation proved that the defeated

ENİS BATUR

kanıtlıyordu oysa. Yıldan yıla, sessiz, serpildi ve semirdi bu zayıf düşmüş tasa/rı. Avrupa Konseyi ya da Parlamentosu, ekonomik ve/ya siyasal birlik projesi yaşlı ve umarsızdı aslında: Petrarca çağında hedefe daha çok yaklaşılmış, ama umutlar boşa çıkmıştı.

1945'ten bu yana bütünlük düşü kurmuş olanları açıkcası *naif* buluyorum. "Pırıl pırıl bir Avrupa" diyordu Braudel: "Eğer Avrupa politik planda düşünülmezse, bir Avrupa hükümeti, geniş yetkileri olan bir Avrupa parlamentosu olmazsa, ortak bir Avrupa savunması olmazsa, Avrupa kültürel olarak da gerçek anlamda yaratılamaz. Avrupa Birleşik Devletlerini yeniden yaratmak gerek. Başka türlü Avrupa kültürü kurtarılamaz".⁵

Bir tarihçinin, Avrupa üzerinde onca çalışmış, üretmiş, düşünmüş çağdaş bir tarihçinin bundan beş-altı yıl önce dile getirdikleri, inanılması güç bir safdillik, dahası, köklü bir şimdiki-zaman-bilinci yoksunluğu barındırıyor benim gözümde.

1946'da, Almanya'da yaptığı bir radyo konuşmasında, daha temkinlidir Eliot, "Avrupa Kültürünün Birliği" üzerinde konuşurken Braudel'in piramidini ters çevirir: Avrupa birliğinin bir tür mühendislik projesi olduğunu, burada inşa'nın sözkonusu olduğunu söyler ve "ama kültür büyümesi gereken birşeydir" diye ekler: "Bir ağacı inşa edemezsiniz; onu ekersiniz, özen gösterirsiniz, gereken zaman içinde boy atmasını beklersiniz; üstelik, meşe palamudu tohumundan karaağaç yerine mazı çıktı diye şikâyet te etmemek durumundasınızdır".

Yıllar önce, "Kültürün Tanımlanmasına Yönelik Notlar" da yazmış olduklarını anımsatır Eliot'un bu sözleri: "Olası bir "yeryüzü kültürü" soruşturması dünya-federasyonu ya da yönetimi düşüncesinin peşisıra gidenlere ilginç gelebilir; ne ki, birbirilerine husumet besleyen kültürler olduğu, bu antagonizma

kesin uyuşmazlık boyutları taşıdığı sürece, siyasal-ekonomik birleşme düşü boşyere beslenecektir".⁶

racism, the desire to rid Europe of the aliens, had not died. The weakened plant quietly spread and proliferated from year to year. The European Council, European Parliament, plans for economic and/or political union, were all, in reality, old and impotent. The aim had come closer to realisation in the time of Petrarch, but hopes had proved abortive.

I find all those who, from 1945 to the present day, have continued to dream of unity as, quite frankly, naive. Braudel talked of a "bright new Europe." "If Europe cannot be conceived on a political plan, if there is no European government and no European parliament with wide powers, if there is no joint European defence, Europe cannot be created as a cultural entity. There is no way of saving European culture."⁴

Such words, expressed five or six years ago by a historian, a contemporary historian who has studied, pondered over and produced works on the whole concept of Europe, seem to me to be characterised by a quite incredible ingenuousness, a fundamental lack of present-day awareness. In 1946, in a radio talk he gave in Germany, Eliot was rather more restrained. While Eliot spoke of a "European Cultural Union" Braudel turned the pyramid on its head. Eliot declares that European unity is an engineering project, that the whole thing is a question of construction, adding, however, that "culture is something that must grow; you cannot build a tree, you can only plant it, and care for it, and wait for it to mature in its due time; and when it is grown you must not complain if you find that from an acorn has come an oak and not an elm-tree."

Years ago, in his "Notes Toward the Definition of Culture" Eliot wrote: "The investigation of a possible 'world culture' should be of particular interest to those who champion any of the various schemes for world-federation, or for a world government, for so long as there exist cultures which are beyond some point antagonistic to each other, antagonistic to the point of irreconcilability,

Eliot'un, siyasal-ekonomik birlik konusunda söylediklerine dikkat kesilmek gerekiyor, özellikle de antagonizmalara değinişine. Burada, "yurttaş *versus* yabancı" denklemine dönmeden edemeyeceğim. Pierre Rosanvallon, "Kutsanan Vatandaş" başlıklı oylumlu araştırmasında, Fransız Devrimi'nin getirdiği özgürlük tanımlarının göreceliğini gözden geçiriyor. Dönem, seçme ve seçilme hakkı düzleminde "ehliyet sahibi vatandaş" (citoyen capacitaire) kavramını yüceltmıştır. Kadınların, hizmetlilerin, keşişlerin, suçluların ve rüşdünü ispat etmemiş olanların *ayrıldığı* bir site'den dem vuruyor Rosanvallon ve "dışlama icabı" (L'impératif d'exclusion) ilkesinin üzerinde duruyor: *Katılım, bütünleşme, vergi ödeme ve ulusal savunma borcunu üstlenme* ile kuşatılan bir yurttaşlık biçiminde, dünden bugüne yabancı'nın nasıl adlandırıldığı, yerleştirildiği ve dışlanma hizasının belirlendiği görülüyor.⁷ Bu noktaya bekinmeyle döndüğümün elbette farkındayım. Artagonizma semirdikçe birlik-bütünlük sağlanamayacağına göre, "Avrupa" ve "Avrupalılık" gibi hedeflere geridönüşsüz biçimde yaklaşılabilir mi? Yoksa bu hedefler ve onlara doğru yolalış epitopu Sisyphos'luk mu sayılmalı? 1991 sonunda, Avrupa Parlamentosu bünyesinde 25 aydının toplanmasıyla gerçekleştirilen "Evrensel Kültür ve Avrupa – Uygarlıklararası Bir Diyalog" sempozyumunda görüş veren bir yazarla bir düşünürün anatemalarına uğramak istiyorum. Juan Goytisolo, Avrupa kültürünün *çoğul, karışık, geçişmeli* (osmotic) olması gerekliliğini vurgulamış. Emmanuel Levinas ise, bir kez daha, "Öteki" sorunundan hareket etmiş: "Etik olarak Barış, öteki'nin yüzünün içine bakmayı gerektirir – Öteki, özümlelenebilir, indirgenebilir olmayan, biricik olan, hepten öteki olandır". Yabancıyı, ötekini eritmeyen, eritmeyi aklından geçirmeyen, onunla olduğu gibi yaşamayı göze alan, dahası benimseyen, ondan kendisini olduğu gibi olmasını bekleyen bir İnsan'dan söz ediliyor demek ki.⁸ Kendi payıma, yeniden "uome universale" yanılması benimsenme, bir yanılmanın

all attempts at politico-economic unification will be in vain."

What Eliot has to say on the subject of political-economic union merits the closest attention, particularly on the question of antagonisms. And at this point I can't help turning back to the problem of "native versus alien". In his profound work of research, "Kutsanan Vatandaş", Pierre Rosanvallon examines the relativism of the definitions of freedom introduced by the French Revolution. The period elevated the concept of the *citoyen capacitaire* who possessed the right to elect and be elected. Rosanvallon talks of an *excluded class* of women, servants, monks, convicted criminals and those who were unable to offer proof of maturity. Rosanvallon dwells particularly on the principle of *L'impératif d'exclusion*, pointing out that, right up to the present day, the alien has been named, situated and the line of his exclusion determined in the context of a citizenship defined by concepts such as *participation, integration, payment of taxes and the willingness to shoulder the burden of national defence*.⁵ I am perfectly well aware than I keep on returning to this point. If, in point of fact, unity and integration cannot be achieved in the face of the proliferation of antagonisms, can targets such as "Europe" and "Europeanness" ever be finally attained? Or are these targets and the labour to reach them a Sisyphos myth?

I should like to touch upon the main themes put forward by a writer and a philosopher in "Universal Culture and Europe – an Intercivilisation Dialogue" held by twenty-five intellectuals within the body of the European Parliament at the end of 1991. Juan Goytisolo stressed that European culture should necessarily be *plural, mixed and osmotic*. Emmanuel Levinas, on the other hand, again made "the Other" the starting point of his argument. "Ethical peace involves relations with the Other who is not assimilable, who is unique, not reducible, completely other" It means we are talking of a *Human Being who does not liquidate or even dream of liquidating the alien, the Other; who is*

ENİS BATUR

gerçekleşmesine umut bağlama tavırlarından ya da inancından şimdiden yorgun düştüğümü itiraf etmek istiyorum. Edgar Morin'in hem taşralaşma, hem de ulusötesi olmayı şart koştuğu Avrupalıya yakıştırdığı aile kimliğinin, yerel ve bölgesel, ulusal ve uluslararası kimliklerinin toplamı olma durumu, bu toplamdan geleneğe uzanan bütünleşme umudu hepten betime gidiyor.⁹ Morin'in Braudel'den de safdil olduğu kanısındayım. İngilizcenin egemenliğinden ürkülecek bir yan bulamayışı, onu belki de Babil-öncesine ait bir düşün hizasına yerleştiriyor. Bu bağlamda, Butor'un söylediklerini paylaşıyorum: "Avrupa sorununun en canalıcı yanı buradadır: İngilizcenin öteki dilleri silmesi önlenemezse Avrupa diye birşey kalmayacaktır".¹⁰

Avrupa, şu anda İstanbul'da yaşayan bir şair-yazar olarak benim kaygı alanımın merkezlerinden birinde duruyor. Zaman zaman, hatta sık sık, Avrupa'nın olup olmadığı üzerinde düşünmediğim, düşünmekten kaçındığım bir bütünü parçalanmış tarihinin ve şimdisinin içinden geçip gitmeyi yeğlediğim oluyor ve kendimi tuhaf bir Avrupalı saydığımı farkediyorum. Arasına da – ne yazık ki ya da iyi ki insan kendisine arasıra geliyor – kendime geliyor ve düpedüz Avrupasız olduğumu görüyorum. Kelime oyunundan fazlası: Avrupasız olmak, çünkü, Avrupalı olmamaktan, kendini öyle hissetmemekten enikonu farklı bir durum yaratıyor:

Ben buradayım ve kendimi iyi-kötü Avrupalı saymaya hazırım da, Avrupa görünmüyor. Avrupa'nın kendisine "Sis" yazacak bir Tevfik Fikret'i olmalı.

Kendisine "Amerika"nın özel versiyonunu yazacak bir Ginsberg'ü olmalı.

Avrupa'nın epeydir Kundera'sı var tabii: "Ortaçağda Avrupa'nın birliği ortak dine dayanıyordu. Modern çağda bunun yerini kültür (kültürel yaratım) aldı. Bu kültür, Avrupalıların kendilerini tanıdıkları ve tanımladıkları, onunla özdeşleştikleri yüce değerler oldu. Günümüzdeyse kültür de yerini başka birşeye bırakıyor. Ama neye ve kime? Avrupa'yı

prepared to live with him as he is; who even identifies with him and expects him to be exactly like himself.⁶

As for myself, I must confess that I am rather tired of the adoption once again of the "uome universale" fallacy, and of gestures of hope for or actual belief in the realisation of the fallacy. The totality of the family identity which Edgar Morin associated with the European, on condition that he was simultaneously provincial and supra-national, the local and regional, national and supra-national identities, and the hope of integration that arises from this totality and stretches back into tradition, all enter into my definition.⁷ To me, Morin appears even more ingenuous than Braudel. The lack of any fear of a hegemony of the English language may well place him in a pre-Babylonian line of thought. I agree with what Butor has to say in this connection: "The most deadly aspect of the European problem is this; if English cannot be prevented from obliterating the other languages, nothing of Europe will remain."⁸

For me, as a poet and writer living in İstanbul, Europe is one of the main centres of my anxiety. Now and again, or even quite frequently, I feel inclined to escape from the past and present of this dismembered whole of a Europe whose existence or non-existence I have never considered, or actually avoided considering, and I realise that I regard myself as a rather strange sort of European. Now and again – unfortunately, or perhaps fortunately, a man comes to himself now and again – I come to myself, and I realise that I am a non-European. I say non-European, because not to be a European, and not to feel myself as such, is quite a different thing altogether. I am here, and I am quite prepared to regard myself as a European of sorts, but Europe is nowhere to be seen.

Europe needs a Tevfik Fikret to write a "Mist" about it.

Or a Ginsberg to write a special version of "America".

ENİS BATUR

birleştirmeye elverişli yüce değerlerin gerçekleşeceği alan hangisidir? Teknik buluşlar mı? Pazar mı? Demokrasi ideali ve hoşgörü ilkesiyle siyaset mi? Ama bu hoşgörü hiçbir zengin yaratımı ve güçlü düşünceyi korumamışsa boş ve yararsız değil midir? Yoksa kültürün elini ayağını çekmesini insanın kendini rahatlıkla teslim edebileceği bir tür kurtuluş olarak mı görmek gerekir? Bilemiyorum. Yalnızca kültürün yerini bıraktığına inanıyorum. Böylelikle Avrupalı kimliği geçmişte kalıyor. Avrupalı: Avrupa nostaljisi olan".¹¹ Kundera'nın acı, acılı, acımasız cümlelerine yakın buluyorum kendimi. Gene de "Sis" ya da "Avrupa" yazmak için bir yerde, içimde kuytu bir noktada güçlü bir heyecanın devindiğini biliyorum. Nostalji saymıyorum bu duygunun kaynağında yatanı: Avrupalılık yitirilmişse bile, hiçbir zaman kazanılmış değildir ki, dönüp onu özleyelim. Uzun, kronik, sabit bir düşten söz ediyoruz kapı'nın, kapıların eşliğinde. İçimizde, anlaşılan, haramiler dolaşiyor.

★

Bu sayfaları, satırları 1993 güzünde İstanbul'da yazdım, yazıyorum.

(Avrupa'nın, Avrupalılığı biçimlendiren Shakespeare, Dante, Cervantes, Goethe gibi majör şair-yazarları olmuştur. Çoğu kıtanın ötesinden de etkilenmiş, beslenmiş figürler. Gene de, Marco Polo gibi sıradışı bir örneği saymazsak, XIX. yüzyıla dek Avrupalı şair-yazarın kapılarının kurduğu sınırlara yenik düştüğünü görüyoruz. Neden sonra, Nerval'le başlayan Segalen, Claudel ve Malraux'ya uzanan bir keşif süreci devreye girer. Ama Avrupa'nın sınırlarını asıl belirsizleştiren, bu alanda da, yabancıları olmamış mıdır? Kuzey Amerika'nın Henry James'i, Eliot'ı, Pound'u; Orta Amerika'nın Paz'ı; Güney Amerika'nın Borges'i, Cortazar'ı; Dazai, Sadık Hidayet, Leopold Senghor... bu kısalı uzunlu "göç"lerin Avrupa'nın kimliğini ne ölçüde etkilediğini biliyoruz. Kısır olmayan döngü: Bu göçmenler ya da başkaları; ola ki Gauguin'in, Hesse'nin, Gombrowicz'in yerliliğe duydukları yabancılığı yabancı-olan'la paylaşmaya yönelmelerine neden olmuştur.)¹²

But for a long time now Europe has had its Kundera. "In the Middle Ages European unity was based on a common language. In modern times, this has been replaced by culture. This culture became a collection of transcendent values which Europeans recognised and defined, and with which they identified. At the present day culture has yielded to something else. But to what or to whom? In what field can the transcendent values that would serve to unite Europe be realised? Technology? The market? The democratic ideal and the principle of tolerance? But if this tolerance has failed to protect wealth of creation and profundity of thought, is it not empty and useless? Or should we regard the withdrawal of culture from the scene as a kind of liberation to which mankind can comfortably surrender? I don't know. All I know is that culture has yielded its position. European identity is a thing of the past. The European is one who feels nostalgia for Europe."⁹ I feel myself very much in sympathy with Kundera's bitter, sorrowful, pitiless words. I know that in a remote corner of myself there is a certain urge to once again write "Mist" and "Europe". I don't think that the source of this feeling is to be found in nostalgia. Even if Europeanness has been lost, it was never really attained, that I should look back on it with regret. We are talking of a long, chronic, permanent dream, on the threshold of the door, of the doors. It is obvious that robbers are wandering around among us.

★

I wrote, and am writing these pages, these lines, in Istanbul in the autumn of 1993. (There have been major European poets and writers like Shakespeare, Dante, Cervantes and Goethe who moulded the concept of Europeanness. Most of them were nourished and formed by influences from outside the continent. Leaving aside exceptional figures such as Marco Polo, we find that until the 19th century the European poet/writer met defeat at the borders whose gates he himself had constructed. After that, there appeared a period of exploration that began with

Istanbul'dan – Iskenderiye'den, Cezayir'den, Nicosia'dan – Avrupa'ya bakmakla Meksika'dan, Tokyo'dan, Montreal'den ya da Sydney'den, Delhi'den ya da Pekin'den Avrupa'ya bakmak hâlâ bir değil.¹³

(Burada, örtüşme sözkonusu değil belki. Ama ilişkilerin teğet'ten de öte bir boyutu, anlamı var. Öyle bir odak ki İstanbul, Avrupa'nın en iyi görülebildiği, görülebileceği, çoğulluğun en kolay seçilebildiği, seçilebileceği noktalardan biri sayılması doğal. "Sis" in kapsamı, koyulaşma hızı ve merkezleri için de aynı gözlem geçerli: Sis, ortasındayken belirsizdir, onu kıyısının bir yanından daha iyi görebiliriz.)

Istanbul'lu, Avrupalı sayılabilir mi? Son, tehlikeli soru. (Bu soru XII. yüzyılda, XVI. yüzyılda, XIX. yüzyılda bambaşka yanıtlar doğururdu – tıpkı Avrupalı'nın farklı çağlarda farklı tanımlarla ele alınacağı gibi. Bugün bu soru bukalemun.

Barselona'da, Marsilya'da, Palermo'da, Dublin'de, Oslo'da, Kiev'de, Saraybosna'da, Tirana'da, Berlin'de, Lodz'da, Pire'de, Bükreş'te doğmuş, yaşayan, ataları da orali pek çok bireyi Avrupalı saymamız güç şimdi: Dinsel, dilsel, budunsal, ulusal ortaklıklar yetmiyor artık pozitif bir birim olarak Avrupalı'yı paralel ve meridyene oturtmaya. Bir adım ötesi: Avrupalı yok olmuşa, oluyorsa, olacaksa onun kendisini tarihsel, coğrafi, dinsel ve dilsel, ırk ve ulus düzleminde arı bir paydada aramasından kaynaklanmıştır bu: Mengele mi

Avrupalıdır (değildir), Adorno mu (değildir)? Avrupalının olması, kalması, giderek oluşması için tek çıkış yolu, onun bundan böyle müslüman ya da animist, Moğol ya da Kongo kökenli, çokdilli ve melez olacağını bilmesinden, öğrenmesinden, benimsemesinden geçiyor).

Müslüman bir ailenin ateist çocuğuyum ben; Arnavut, Türk, Boşnak, Arap karışımı bir kan dolaşıyor damarlarımda; hiçbir yerin yerlisi değilim, olamadım; birkaç dil konuşabiliyorum, birkaç başka dil için yakıcı arzular duyarak yaşıyorum; atalarım Attar ve Dante, Nefî ve Mallarmé, Hlebnikov ve Poe, Bâşo ve Firnas – yaralı ve karamsar da olsam, herşeye karşın, kendimi uzun bir yolun sonunda Avrupalılığa aday buluyorum.

Nerval and continued right up to Segalen, Claudel and Malraux. But wasn't it the alien who, in this field too, blurred the borders of Europe? Henry James, Eliot and Pound from North America; Paz from Central America; Borges and Cortazar from South America; Dazai, Sadık Hidayet, Leopold Senghor... We are well aware of the extent to which these short and long-term "migrants" affected European identity. It was a non-vicious circle; it led to the tendency of a Gauguin, Hesse or Gombrowicz to share with the alien himself the alienation the alien felt towards the native.¹⁰ The view of Europe from Istanbul, Alexandria, Algiers or Nicosia, is still not identical with the view of Europe from Mexico, Tokyo or Montreal or from Sydney, Delhi or Pekin¹¹ (It may not, perhaps, be a batur question here of concentricity, but relations have a dimension and a meaning beyond the tangential. It is quite natural that Istanbul should be regarded as one of the best points from which Europe was and will be observed, and from which its plurality was and will be discerned. The same is true of the extent of its "Mist", its rate of darkening and its centres. The mist is invisible from the centre, we can see it more clearly from the verge.)

Is the citizen of Istanbul to be regarded as a European? That is the last, dangerous question. (The same question prompts quite different answers in the 12th, 16th and 19th centuries – just as different periods were to produce different definitions of the European. Today, the answer is chameleon-like. It is difficult now to regard as European quite a number of people born in Barcelona, Marseille, Palermo, Dublin, Oslo, Kiev, Sarajevo, Tirana, Berlin, Lodz, Piraeus or Bucharest, even though they have lived all their lives there and their ancestors too were from there. Common religious, linguistic, regional or national denominators no longer suffice to position the European as a positive entity in relation to parallel and meridian. One step more: if the European has disappeared, is disappearing or is about to disappear, this is because he has sought his identity on a pure denominator located on the historical, geographical, religious and linguistic, racial and national plane. Is

ENİS BATUR

Bize yeni bir haritacılık felsefesi gerek – elimde tuttuğum son nokta bu.

- 1 Varlık Yayınları, 1964 (çev. Ülkü Tamer), s. 52-55.
- 2 Açılım için: Henry Rousso, "Les Années Noires", Gallimard, 1992.
- 3 Metnin bütünü, iki sayıya bölünerek Adam Sanat'ta ve tek parça olarak Littera'da 1993'de yayımlanmıştır.
- 4 C. Fuentes, "Avrupa'ya Mektup", çev. Nedim Tuğla, Hokka, sayı 7, Mayıs 1990.
- 5 Metnin bütünü için, bkz: F. Braudel, "Avrupa'nın Birleşik Devletleri'ni Yaratmak Gerek", çev. Berran Gelgün, Gergedan, sayı: 14, Nisan 1988.
- 6 T. S. Eliot, "Notes Towards the Definition of Culture", Faber, 1948.
- 7 P. Rosanvallon, "Le Sacre du citoyen", Gallimard, 1992.
- 8 David Sexton, "Universal Culture and Europe", TLS, 29 Nov. 1991.
- 9 E. Morin, "Avrupa'yı Düşünmek", çev. Şirin Tekeli, Afa Yay., 1988.
- 10 "L'Europe en Creux – Une Rencontre avec Butor", Le Monde, 13 Jan. 1988. Çoğul dil konusunda, bkz. Sirene'nin özel sayısı: Berlin, 1988.
- 11 M. Kundera, "Roman Sanatı", Afa Yay., çev. İsmail Yerguz, 1987.
- 12 Bu bağlamda, 1968'de, 1933-45 arasını sürgünde geçiren yazar, bilgin ve siyasetçiler Lüksemburg'da bir araya geldiler: "Littérature de L'Exil", Bad Godesberg, 1968.
- 13 Buraya felsefi bir açılım da getiriyor Deleuze-Guattari ikilisi: "Geo-Felsefe", s. 80-104: "Felsefe Nedir?", çev. Turhan Ilgaz, Yapı Kredi Yayınları, 1993. Bir başka canalcı çalışma, "Doğu kafamızın bir ürünüdür" diyen Thierry Hentsch'in: "L'Orient Imaginaire", Minuit, 1988.

Mengele a European (he isn't) or Adorno (he isn't)? The only way of being, remaining or gradually becoming a European is by knowing, learning and accepting that from now on you will be either a Muslim or an animist, a Mongol or Congolese by extraction, multilingual or of mixed blood.

I am the atheist son of a Muslim family; a mixture of Albanian, Turkish, Bosnian and Arab blood flows through my veins; I don't, and have never been able to belong anywhere; I can speak several languages, and I long to know still more; my forefathers were Attar and Dante, Nefi and Mallarmé, Hlebnikov and Poe, Bâşô and Firnas – even if I am hurt and pessimistic, I find myself, in spite of everything, at the end of a long road a candidate for European citizenship.

We need a new philosophy of map-making – that is the last point I hold in my hand.

- 1 Varlık Publications, 1964 (trans. Ülkü Tamer), p. 52,55.
- 2 For further explanation see Henry Rousso, "Les Annees Noires", Gallimard, 1992.
- 3 C. Fuentes, "Avrupa'ya Mektup", trans. Nedim Tuğla, Hokka no. 7, 7 Mays 1990.
- 4 For the complete text see F. Braudel, "Avrupa'nın Birleşik Devletleri'ni Yaratmak", trans. Berran Gelgün, Gergedan, no. 14, April 1988.
- 5 P. Rosanvallon, "Le Sacre du Citiyen", Gallimard, 1992.
- 6 David Sexton, "Universal Culture and Europe", TLS, 29 Nov. 1991.
- 7 E. Morin, "Avrupa'yı Düşünmek", trans. Şirin Tekeli, Afa Publications, 1988.
- 8 "L'Europe en Creux – Une Rencontre avec Butor", Le Monde, 13 Jan 1988. For the question of plural language see the special issue of Sirene, Berlin, 1988.
- 9 M. Kundera, "Roman Sanatı", trans. İsmail Yerguz, Afa Publications, 1987.
- 10 In this connection, writers, scholars and politicians who had gone into exile between 1933 and 1945 gathered together in Luxembourg in 1968; "Litterature de L'Exil", Bad Godesberg, 1968.
- 11 The Deleuze-Guattari duo bring a philosophical approach to bear on the subject: "Geo-Felsefe", p. 80-104, "Felsefe Nedir?" trans. Turhan Ilgaz, Yapı Kredi Publications, 1983. Another important work is "L'Orient Imaginaire" by Thierry Hentsch, who declares that "the East is the product of our own minds". Minuit, 1988.